

ЉУБОМИР МАРКОВИЋ

НАРОДНИ ПЕСНИК ОСТОЈА НЕШКОВИЋ

Не само у родном крају, од Голије до Рзава и од Јавора до драгачевских планина, у источном делу Старог Влаха, већ и шире, зна се за име Ивана Ива Нешковића, касније Јанићија, односно Јоаникија, за име владике Јање. Он је задужио овај крај својим просветитељским радом-подизањем прве и друге школске зграде у родном месту и отварањем школе у Миланци, најстарије установе ове врсте у моравичком крају. Ту је, на гробу својих родитеља, изградио, 1853. године, и цркву. Обновио је цркве у Придворици и Прерадовцу, као и манастир Студеницу. Био је члан Српског ученог друштва.¹ Бирао је неколико пута за депутата у време владавине кнеза Милоша Обреновића и одлазио је у друге земље у циљу успостављања добрих веза. Рођен је у Миланци, оне године када је Карађорђе подигао народ на устанак, у бројној породици Нешка Недовића.

На мермерној плочи на цркви у Миланци уклесана су имена деветоро браће и сестара будућег владике. Међутим, само је његово име било познато даље од родног краја од све деце Анђелије и Нешка Недовића. Доиста, али врло ретко, помињано је и име ње-

говог старијег брата Остоје, који је испевао неколико песама о јунацима и догађајима из моравичког краја.² Тек у последње време нешто се више пише о народном песнику из Миланце Остоји Нешковићу. Тако Милован Ристић истиче да је „син Нешка Недовића Остоја био велики јунак у устанку и народни певач“,³ а онда се говори о његовом учешћу у борбама против Турака и о друговањима са јунацима овог краја, какви су били, у то време, Громо Милосављевић и поп Ђоко Јованчевић-Дмитровић.

Узалуд су била ранија трагања за подацима о годинама рођења и смрти Остоје Нешковића у његовом родном месту Миланци, у књигама рођених и умрлих косовичко-миланцанске парохије, које чувају у Месној канцеларији у Опаљенику. Међутим, за време прославе 150. годишњице миланцанске школе, 25. јуна 1983. пронађен је надгробни споменик за више Нешковића, на неколико корака од миланцанске цркве, на јужној страни. На једној страни споменика уклесани су датуми смрти за оца, мајку и два брата владике Јање, који су ту и сахрањени: „1828 априла 28 Нешко; 1817 новембра 13 Анђелија; 1853 марта 15 Остоја; 1845 марта 8 Никодим“. Сви су датуми убележени по старом календару.

Јасно се види да је Остоја Нешковић рођен 1788. и да је умро 15. марта 1853. године (према старом календару). Живео је 65 година. Такође се види да је овде сахрањен, поред родитеља, и најмлађи Остојин брат, Никодим-Ника, који је живео 28 година.

Остоја Нешковић био је учесник и сведок многих догађаја између два српска устанка, а посебно за време другог и касније, све до 1834. године, односно до померања границе између Србије и Турске са Радаљева и Лисе на јаворске висове и припајања моравичког краја Србији. До те, 1834. године, читав крај и његово родно место припадали су Турској и налазили се у саставу сјеничке нахије.

Нешковић је волео борце за народна права и ценио њихову храброст, посебно Грома Милосављевића, јунака са виса Ђаве, и попа Дмитровића (Ђока Јованчевића), кога је кнез Милош поставио за капетана у моравичкој кнежини одмах после припајања моравичког краја Кнежевини Србији. За Остоју Нешковића и Ђока Јованчевића везана је и ова легенда:

„После пораза српске војске за време првог српског устанка, Турци су упадали у српска села и пљачкали Србе, па су онда одлазили преко Јавора. Било и већих чарки и сукоба између Срба и Турака. Ово мирно није могао да гледа Ђоко Јованчевић-Дми-

тровић, парох из Миланце. Дође једног дана код свог кума Остоје, брата владике Јање и, уместо поздрава, с врата викне:

— Кумо, је ли кум код куће?

— Јесте — одговори из куће кума.

— Млакни — де мало воде!

— А што ће ти то?

— Хоћу ово да скинем! — показујући руком на браду.

— А зашто, куме?

— Дозлогрдили ми турски зулуми. Хоћу слободно да се борим и да проливам крв. Земан дошо, ваља војевати!

Кад Остоја виде да нема шале, угреја воде и обрије кума Ђока.

Касније је Ђоко Јованчевић-Дмитровић гонио Турке по Старом Влаху и светио своје земљаке.“

Остоја Нешковић певао је песме уз гусле. Уз то, испевао је неколико песама, од којих су неке раније објављене, а друге су тек у последње време пронађене и сада се први пут јављају пред читаоцима. Зна се да је, у исто време, и владика Јања неке песме испевао, па је тешко одвојити и тачно означити: шта је створио Остоја, а шта владика Јања. Ипак пођимо редом, према догађајима, хронолошки, који су у песмама опевани...

I

После пропасти првог српског устанка, Турци су желели да се свете Србима, посебно у крајевима које је Карађорђе за време свога војевања према Санцаку и Црној Гори освојио, односно ослободио, па су, после његовог повлачења и напуштања Србије и преласка преко Саве и Дунава, поново потпали под турску власт. Турци су и палили села, убијали људе, жене и децу, клали и терали стоку и на тај начин узвраћали Карађорђу и Србима за војевање преко Јавора. Тако је 1813. године око 2.000 Турака, махом Колацинаца и Кладничана, кренуло према данашњој Ивањици и реци Моравици. Громо Милосављевић из села Опаљеника, са тројицом другова, разбије читаву турску колону на вису Тави и натера Турке да се врате преко Јавора. Том приликом Милосављевић је командовао својим „војводама“ да једни крену са виса, други да „ударе“ са десне стране, а трећи — право по колони. Турци су се уплашили и почели да беже. Милосављевић је са својим друговима припуцао и убрзао повлачење Турака преко Јаво-

ра. Без жртава и проливане крви на српској страни, спасен је, тако, народ од пустошења и убијања. Громо Милосављевић је и касније војевао у овом делу Старох Влаха.

На месту борбе Грома Милосављевића и његова три друга против пет стотина јачег непријатеља Остоја Нешковић је подигао необичан споменик. На мермерној плочи од белог студеничког мермера, која је била укљештена између ступова велике букве, испод самог врха Ђаве, уклесани су стихови Остоје Нешковића. На једном месту, поред осталог, стоји:

*„Ја сам тада с њим у друштву био,
Недељкову шешану носио.
То му рече Нешковић Остоја
из Миланце, желећи му покоја“.*

Из песме — епитафа види се да је Остоја Нешковић испевао ове стихове, јер се у њој помиње и његово име. Узалуд су била трагања да нешто више сазнамо о Неђељку, другу Грома Милосављевића. Ипак, једно је сигурно: ово је Нешковићева песма.

Пре педесетак година нестало је мермерне плоче. Тако су нестали и стихови епитафа. Захваљујући ангажовању и прикупљању реткости појединих љубитеља народног блага, сачувана је ова песма у бележницама и сада је објављујемо.⁵

II

Од 1804. до 1813. године вођене су многобројне борбе, од којих је она на Кукутњици 1809. године имала и већи значај за Србе и за даљи ток догађаја. Тада су Срби потукли турску војску. О томе догађају певане су народне песме. За сада се зна за две, које је Вук Ст. Караџић унео у четврту књигу јуначких песама новијих времена.

О песми „Бој на Кукутњици“ Караџић је забележио: „Написмено ми је дао Марко, син попа Филипа, из нахије Пожешке из села Трнаве, о коме сам говорио у предговору к. I“.

Друга песма је „Спомен од боја на Кукутњици“. О њој је Вук Караџић записао: „Послао ми је преосветли господин Јоанићије Нешковић владика Ужички“.

Мада је владика Јања био веома образован и културан човек-члан Српског ученог друштва, финансијер градње школа и обнављања културно-историјских споменика и пријатељ са Петром II Петровићем Његошем, ипак се не може са сигурношћу тврдити да је ова песма дело владике Јање. Пре се може рећи да је песму испевао његов брат Остоја Нешковић, у родној Миланци, која је удаљена од места догађаја неколико часова хода. По свој прилици, владика Јања је песму само записао и послао је Вуку Ст. Карацићу.

Из саме песме се види да је настала за време владавине кнеза Михаила, јер су последњи стихови посвећени њему и Србији. Песник за кнеза Михаила тражи „од Бога срећу и здравље, а за Србе — и поштење“. Песма је први пут објављена 1862. године у Бечу, у четвртој књизи „Пјесме јуначке новијих времена о војевању за слободу“. Дакле, објављена је само неколико година после настанка и зато стихови нису углачани. Није познат разлог због чега је дата посвета, на крају. Ти последњи стихови, посвећени кнезу и Србији, немају скоро никакве органске везе са претходним: као да су накнадно испевани, прилепљени уз песму и постали њен завршетак. Напомињемо да песник Остоја није дочекао њено објављивање.

III

Има неколико песама о буљубаши Рецу из Сјенице, који се припремао да удари на Србе, поткивао коња и говорио му шта ће све да уради и кога ће све да погуби од виђенијих Срба у долини Моравице, с друге стране планине Јавора. Он најпре помиње пола Дмитровића (Ђока Јованчевића) и Остоју Нешковића. Зна се да има неколико варијанти основне песме са овим мотивом и личностима. Неке од њих је испевао Остоја Нешковић, а друге његов брат Јанићије, владика Јања. Ипак, најновија испитивања и публиковање необјављених песама Вука Стефановића Карацића у четири књиге, 1973. године, тачно одређују песме једног и другог брата Нешковића. Владика Јања испевао је песме: „Владика Јанићије Нешковић“ и „Хвала буљубаше Реца“. Прва је објављена у календару „Таковац“ за 1867. годину под називом „О цркви и школи у Миланци“. Састоји се од 110 стихова. Песма „Хвала буљубаше Реца“ има сличан завршетак као друге песме о буљубаши Рецу.⁶

Песме „Буљубаша Рецо и поп Дмитровић“ (или „Устанак старовлашких Срба против Турака“) и „Поп Ђоко Цмиљанић и Реца Буљубаша“ испевао је Остоја Нешковић.⁷ Она има 325 стихова и основна је песма. „Хвала Буљубаше Реца“ Јанићија Нешковића и „Поп Ђоко Цмиљанић и Реца Буљубаша“ Остоје Нешковића само су варијанте прве песме, која је најдужа и свеобухватна.

Варијанте су пуне сличности са основном песмом у почетним стиховима и, нарочито, у заједничком мотиву. Песма „Буљубаша Рецо и поп Дмитровић“ има сличан завршетак са песмом „Спомен од боја на Кукутњици“. Почетак основне песме гласи: „Коња кује једна потурица“, а варијанти: „Коња кује Рецо буљубаша“ и „Коња кује једно Туре силно“.

Остоја Нешковић је био труп у оку Турцима преко Јавора и у околини Сјенице и као народни песник, као певач и као борац. Ово се види у песми „Поп Ђоко Цмиљанић и Рецо Буљубаша“, где Рецо разговара са својим коњем и говори му куда ће све проћи и кога све на том путу пронаћи и погубити. Сићи ће и до Ивањице, а онда ће кренути уз Грабовицу, под зелене стене планине Мучња и стићи ће у Миланцу, где ће погубити попа Дмитровића-Мацара седара и Остоју седлара (Нешковића):

*„Одатле ћу мало унапредак,
Ухватићу Мацара седара,
С њим поредо Остоју седлара,
Обојици повезати руке,
Још Остоји језик извадити —
Да не може пјесме опјевати
и кауре на Турке бунити,
Па тек онда одсећи им главе.“*

Није чудно што се буљубаша Рецо окупио на ову двојицу бораца из Миланце. Поп Ђоко Јованчевић-Дмитровић био је „главни стожер трајног покрета за ослобођење и присаједињење Старог Влаха Србији“. Кнез Милош га је 29. јуна 1833. године у Карановцу поставио за капетана моравичког у старовлашкој нахији. Остоја Нешковић је бунио народ на борбу певајући песме уз гусле. „Тако је Остоја припремао народ на спремност за борбу против насилника и подизао код народа морал“.

Песме о попу Дмитровићу и буљубаша Рецу, које су испевали Јанићије Нешковић и његов брат Остоја, настале су четрде-

сетих година XIX века, одмах после догађаја који су се одиграли у њиховом родном крају, односно после борби вођених у овом делу Старог Влаха за ослобођење и присаједињење Србије. Неке су први пут објављене шездесетих година XIX века, а неке Вук Ст. Карачић није уврстио у своје збирке.

IV

Испод епитафа у стиховима уклесаним на мермерној плочи са спољне стране миланџанске цркве, коју је владика Јања подигао на гробу својих родитеља 1853. године, пише: „Јоаникије Нешковић владика ужичко-шабачки“.

Његово име не треба схватити као потпис творца стихова, већ као именовање ктитора цркве и идеје о постављању мермерне плоче. Уосталом, на другом месту у цркви не постоји његово име уклесано као ктитора. А у том великом послу свакако је имао своју улогу. Сигурно је да је владика Јања поверио брату Остоји да мисли о лози и родослову Недовића и преточи их у стихове. Остоја Нешковић је био предодређен за ово, јер је познат у читавом крају као стваралац и певач народних песама уз гусле.

У стиховима (епитафу) поменута су сва деца Нешка Недовића и његове жене Анђелије која је била родом из познате фамилије Боторића из Опаљеника.⁸ Под именом Иво, препознајемо будућег владика Јању-Јоаникија Нешковића. Имена деце су исписана на епитафу према рођењу.

Интересовање за народну песму и певање уз гусле пренело се са Остоје Нешковића на његове потомке — Василија и Божи-дара. Први је био надалеко познат као одличан певач уз гусле, а други је као учитељ у родном месту, а онда у Шумама и Приликама помагао гусларе. Посебно је волео ђаке који су код својих кућа научили да певају уз гусле.⁹

БОЈ НА ВИСУ ЂАВИ

*Овде Громо Колашинце разби
С четворицом — две хиљаде надби,
Који су малој Моравици пошли,
Све палећи, но натраг не дошли.
Многе Громо ту Турке растави
И са црном земљом их састави*

*Да не иду ни тамо ни амо
Ни да кажу шта је било вамо.
Ја сам тада с њим у друштву био
Недељкову шешану носио.
То му рече Нешковић Остоја
Из Миланце, желећи му покоја.*

(Стихови уклесани на мермерној плочи која се налазила на брду Ђави)

СПОМЕН ОД БОЈА НА КУКУТЊИЦИ

Закукале до три кукавице
 У Староме Влаху јуначкоме
 По Крстову дану јесењему:
 Једна кука с Мучња кршевита,
 Друга кука с ломна Златибора,
 Трећа кука с брда Кукутњице;
 То не биле до три кукавице,
 Већ то биле три Старовлашанке,
 Свакој има седамдесет љета.
 Овако су старе бесједиле:
 „Чујете ли, Срби Старовласи,
 Већ имаде педесет година,
 Три, четири више претуриле,
 Од времена у тога земана,
 Откад клети ударише Турци,
 Скопљак-паша од Босне камене
 Са Ше-агом из Нове Вароши.
 Тад Стари Влах они похараше,
 Похараше, па и попалише,
 Попалише, па и поробише,
 Много робља српско поведоше,
 Поведоше Босни каменој,
 Да им служи буде и кадуне.
 Но Бог даде и Богородица,
 Те стигоше три српске војводе
 Од Ужица и од Златибора
 Са својижех до хиљаду друга:
 Прво бјеше Милош Обреновић
 Са два друга-два сокола сива,
 Са Дринчићем и Јован-Мићићем;
 Друго бјеше Старовлах Максиме
 С јунацима Старовлашанима;
 Треће бјеше Мутап, сиви соко,
 С Новачићем и Драгачевцима.
 Ту војводе пристигоше Турке
 Испод кршна брда Кукутњице
 Код Чепова и код Бјелуше;
 Ал' свак Србин не има оружја
 Да се може са Турцима бити
 И да може мегдан дијелити.
 Онда рече Милош Обреновић:
 „Срби браћо, којсте без оружја,
 Потрчите брду Кукутњици,
 Па из крша удрите стјенама
 Баш управо у турску ордију“.
 А војводе ударише с дружином,
 Бише Турке прахом и оловом,
 Чегир' сага мегдан дијелише.
 Србима је срећа помагала,
 Кукутњицу магла притиснула
 До Катића, јуначког гнијезда,
 Па не знаду ниги виде Турци

Откуд Срби бију из пушака,
 Откуда ли други са камењем.
 Кад се Турци видеше на муци,
 Плећи даше, бјежати сташе.
 Испод Мучња, зелене планине,
 Право бјеже Увцу валовноме.
 За њима се Срби натуррише,
 Три, четири ћераше их сата
 До Увачког моста великога.
 Па се отале Срби повратише,
 Српско робље одмах отпустише
 Од Турака које су отели.
 Свако оде своје завичају.
 Срби Турке ће су пристизали,
 Тина су им главе одс'јецали:
 На Пресјеци, брду вјетровиту,
 И сада се Турско гробље зове,
 Ђе су тада Турци изгинули.
 Тад' војводе плијен повратише,
 Што би чије, сваки оћераше,
 И односе који што познаде,
 Тад Турака ту доста погибе,
 А и више рана их допаде,
 Па и паша рана допануо
 Од јунака војводе Милоша,
 Десну руку у лијевој носи.
 Још овако старе бјеседјаху,
 И Србима редом казиваху,
 Кад је који јунак преминуо,
 Кад је који и на коме мјесту,
 Ђе почину и ће који оста:
 „Војводе су све те преминуле,
 Преминуле, па и починуле;
 Неки прије а неки послје:
 Погибе нам Новачић војвода
 Код крвавог шанца Делиграда
 Све бранећи Србе од Турака.
 Премину нам Мутапе Лазаре
 Више Чачка украј Драгачева.
 Њему бјеху ране додијале,
 Којијех је јунак допануо
 На Сјеници и на Пријепољу,
 На Лозници и на Делиграду.
 Погибе нам Дриничићу војвода
 Украј Дрине на равноме Дубљу
 Отимљући шанца од Турака.
 Премину нам војвода Максиме
 У питомој земљи Шумадији
 Код лијепа мјеста Крагујевца
 У малену селу Јаружници.
 И њему су ране додијале,
 Којијех је јунак допануо

На ономе ломну Златибору,
Муртеници и на Косатици.
Он погуби пет турских катила
Пет катила Бјелобрковића;
Хеј невјеро, ниђе те не било!
Јер погуби Мићића Јована
У проклетој Вранчевића кули
Крај Тимока више Гургусовца“.
Још овако старе бесједаху:
И с планина ’вако нарицаху:
„Ев’ ово су јади поврх јада:
Премину нам господар Милошу

У ономе стојну Биограду
О Крстову дану јесењему.
Сад овако Срби да речемо:
„Бог да прости господар — Милоша!
Он је српску земљу освојио,
Од зулума турског избавио
Од Дунава до Рашке студене
И до Увца, воде каловите,
од запада до валоване Дрине.
Бог да живи књаза Михаила!
Нек му Бог да и срећу и здравље,
А Србима слогу и поштење!“

БУЉУБАША РЕЦО И
ПОП ДМИТРОВИЋ

Коња кује једна потурица,
По имену буљубаша Рецо,
У Ситници, пољу широкоме.
Пред бијелим царевием градом,
Коња кује, дебела мркова,
Ксма кује, коњ му подскакује.
Оштро Турчин коњу подвизује:
„Дур, мркове, изјели те вуци
Код џамије ће клањају Турци!
Не кујем те брату у сватове,
Ни те кујем сестри у походе,
Ни те кујем под моју ћевојку,
Већ те кујем на попову војску,
На курвића попа Дмитровића!
Рано ћемо сјутра полазити,
Двије горе сњежне прелазити,
Јаворову и гору Кобиљу
Док сиђемо у Ерчеге равне,
Код бијела Јовићева двора
И код чиче Николиће Чола —
Ту казују краљеву иштиру,
Па ћу звати четир’ буљубаше
Да једемо краљеву иштиру.
Отле ћемо доље низ нахију,
Док сиђемо у село Братљево,
До старог Аврам’ Парезана
И његова брата Богосава,
Аврам ће нам бити у помоћи.
Отле ћемо низ воду Ношницу,
Док сиђемо до на Моравицу,
Код бијела Чавићева ана,
Ту ћу наћи попа Дмитровића,
Па ћу њега жива уватити,
Бијеле му савезати руке
Па му русу одсијећи главу
И послати на град у Сјеницу.
Отле ћемо мало унапредак,

Уватити Василија Кушића,
Бијеле му савезати руке
И његову осијећи главу
И скинути зелену доламу,
Па послати мом најмлађем сину
Да је носи Туре по пазару,
Да не дера влашче по шевару.
Отле ћемо мало унапредак,
Уватити Лазара Пивљака
И обје му осијећи руке
Да не квари он по’ старост Турке,
Па и то ми доста бити неће,
И њему ћу осијећи главу.
Па отале мало унапредак,
Уватићу Дешић’ Јеремију,
Бијеле му савезати руке,
Русу ћу му одсијећи главу,
Однијети на Сјеницу града
Да се чуди мало и велико
Кака јесте на влашчету глава.
Отле ћу опет унапредак,
Уватићу још Петра Скитнића —
Јесам чуо и кажу ми људи,
Све се скита и за Турке пита,
Добро може пушком погодити —
Обе ћу му очи извадити
И осијећи оба двије руке
Да не може пушком погодити
Ни из воде рибу извадити.
Отале ћу преко Моравице
Ка бијелој Немањића цркви,
Уватићу кнеза Караклају,
Скинућу му црвене чакшире,
Па их дати буљубаши Јусу,
Још га турит’ код бијеле цркве
На злогова коца попријeko,
Нек’ се чуди мало и велико.

Отале ћу опет уз планину,
 Испод Мучња, зелене стијене,
 Да уватим Остоју седлара,
 С друге стране Маџара сердара,
 Обојици одсијећи ћу руке
 И турићу на велике муке.
 Још Остоји језик одсијећи
 Да не може пјесне запјевати
 И кауре на Турке дизати,
 Па тек онда осјећ, ћу им главе.
 А отале опет уз планину
 До под Јавор, сњежану планину,
 Да уватим буљубашу Рема,
 Тврдо ћу му савезати руке,
 И његову посијећи главу
 И скинути зелену доламу
 Послати је најстаријем сину,
 Нек је носи Туре по пазару,
 Да не дере влашче по омару,
 Узеће му вранца од мегдана,
 Послаћу га сину Арадину,
 Нека јаше Туре по пазару,
 Да га влашче по гори не ломи.“
 То зачуле аге Сјеничани
 И остале друге потурице,
 Па тако су аге бесједиле:
 „Бре, аверим, буљубаша Реџо,
 Ако уватиш попа Дмитрова,
 Доведи га жива у Сјеницу
 Да га виде аге Сјеничани,
 Биће тебе, Реџо, муштулука
 Од нашије ага сјеничански,
 Од свакога по десет дуката,
 Сам ће паша стотину ти дати!“
 Кад то чуо буљубаша Реџо,
 У Турчину срце заштрело,
 Ни прси му токе закуцаше,
 Сједе Туре ситну књигу писат’.
 Једну шиље селу Камшишници
 На кољено Ујкан-буљубаша:
 „Сив соколе, Ујкан-буљубаша,
 Ти покупи твоје Камшичане,
 Поведи у Ерчеге равне,
 Ту имаде краљева иштира,
 Јести ћемо краљеву иштиру!“
 Ту послао, другу књигу пише,
 Па је шиље у Кладницу равну,
 У Кладницу буљубаша Јусу:
 „О Турчине, буљубаша Јусо,
 Ти покупи твоје Кладничане,
 Поведи их у Ерчеге равне,
 Ту имаде краљева иштира,
 Да једемо краљеву иштиру!“

Ту послао, другу ситну пише,
 Пак је шаље у Урсуле Мушу:
 „О Турчине, Урсуљанин-Мушо,
 Ти покупи твоје Урсуљане,
 Поведи их у Ерчеге равне,
 Ту имаде краљева иштира,
 Да једемо краљеву иштиру!“
 Па четврту ситну књигу пише,
 Пак је шаље буљубаша-Јусу:
 „О Турчине Брничанин-Јусо,
 Ти покупи твоје Брничане,
 Поведи их у Ерчеге равне,
 Ту имаде краљева иштира,
 Да једемо краљеву иштиру!“
 Пак сам Реџо на ноге устаде
 И покупи своје Сјеничане,
 Навалише селу Ерчегам
 Буљубаше са четири стране,
 А и пети буљубаша Реџо.
 Мисли Реџо то нико не чује,
 А то чуло младо Ерчеганче,
 Па имену Јован Јездимиров,
 Па то Јован и слуша и гледа
 Како Реџо књиге расписује,
 Удари се ногом у стражњицу,
 Пак отрча чак на Моравицу,
 Ни казује попу Дмитровићу
 По истини све како је чуо.
 Кад то чуше турске буљубаше
 И од Реџа сви књиге примише,
 Сваки своју покупи дружинку,
 Сваки грчи селу Ерчегам;
 Код бијела Јовићева двора
 Систаше се сви пет буљубаша.
 Отале се Турци подигоше,
 Отидоше у Братљево кнезу,
 Ту их кнеже добро дочекао,
 Пак растури Турке по конаку,
 По тројицу и по четворицу,
 По петину и по деветину
 Да је њима боље на конаку.
 Ту су Турци конач коначили,
 Па кад свану и сунце ограну,
 Зове Реџо кнеза Парезана:
 „Копилане, кнеже Парезане
 Зваћеш мене рају на предају
 И још ћеш ми дати прагиоце
 До малена села Комадина,
 Да ја идем тамо под планину,
 Те их тамо рају да предајем!“
 Када чуо попе Дмитровићу,
 А он пише Маџару сердару
 Нека викне Остоју седлара,

А Остоја Баторовић Мирчету,
 Нек' да абер на четири стране,
 Нек' да абер Мучњу кршевиту
 И Јавору, високој планини,
 Нек' позове Рема буљубашу
 И остале сиве соколове.
 Поп позива сву своју дружину:
 По имену Васиља Кушића,
 И до њега Лазара Пивљака,
 До Лазара Дешић' Јеремију,
 И до њега Филип' Караклају,
 До Вилипа Петра (Скитнићева),
 (Што сеуд скита,) а за Турке пита,
 Свуда тражи буљубашу Реца.
 Овако им попе говораше:
 „Јесте л' чули, моји соколови,
 Ће су нама Турци ударили,
 Зашао је Рецо низ нахију,
 Те он зове рају на предају,
 Но спремајте коње и оружје
 Да идемо Рецу у сретање,
 Да питамо куда је пошао!“
 Кад то чуше српски соколови,
 Сваки ита к' ану Моравици,
 Сваки ита и за попа пита,
 А поп викну својега сеиза,
 По имену Петра Тапаљивцу:
 „Опреми ми дебела дората,
 Сва је мене на скупу дружина!“
 Отале се сложено подигоше,
 Отидоше друмом уз планину.
 Кад бијају уз Црвену гору,
 Нема вјетра, а планина јечи.
 Ту се попе мало уплашио,
 Он мишљаше Рецо буљубаша;
 Не бијаше Рецо буљубаша,
 Но бијаше Маџаре сердаре
 И са шњиме Остоја седларе,
 Са Остојом Мирчета Батора,
 Са Батором Ремо буљубаша,
 А са шњиме тридес' коњаника.
 То је попу врло мило било,
 Руже шире, пак се у лице љубе,
 Питају се за јуначко здравље.
 Ту је попе добро разабрао
 Ће је дош'о Рецо у Братљево
 Код старог кнеза Парезана,
 Па отале сложено отидоше,
 Отидоше у Братљево кнезу;
 Сва се сила у Братљево збила
 Више двора кнеза Парезана.
 Ту је попе с војском заноћио,
 По ујутру кад је освануо,

Он призива кнеза Парезана:
 „Парезане, весела ти мајка,
 Кудије си Турке испратио —
 Видиш, болак, ђе си погинуо!“
 Кад то зачу дели Радивојша,
 Он потеже племенита ножа,
 Доиста га погубити шћаше.
 Проговоре кнеже Парезане:
 „Немој, попе, ако Бога знадеш,
 Казаћу ти кудије су Турци —
 Ту су јуче осванули били,
 Па отишли тамо под планину
 У малено село Комадине!“
 Кад то зачу попе Дмитровићу,
 Он окрену са својом дружином,
 Управ оде до у Комадине —
 У том селу Турци заноћили,
 А бијаше Рецо заноћио
 Код старог Филипа (Лишенања).
 Ујутру је Рецо поранио,
 Па дозива свога барјактара,
 Барјактару чудан санак каже
 Што уснио Рецо буљубаша —
 Ће лећају црни гавранови,
 А за њима сиви соколови;
 Бог ће дати да ће добро бити:
 „Но изиђи пред бијеле дворе,
 Те погледај на четири стране!“
 Изиђе му лако барјактарче,
 Те погледа на четири стране;
 Кад погледа брду Косовици,
 Косовицу војска притиснула.
 Кад то виђе младо барјактарче,
 Ет, око се буљубаша врати:
 „Буљубаша, весела ти мајка,
 Сада на нас власи ударише,
 Ето на нас попа Дмитровића
 Са његовом силовитом војском!“
 Кад то зачу Рецо буљубаша,
 А он скочи на ноге јуначке,
 Па он викну сву своју дружину:
 „Видите ли, Турци соколови,
 Кад би сада ми имали крила,
 Не би перје изијело месо,
 А камоли изијети главе —
 Куда ћемо, бјеж'те да бјежимо!“
 Ту доиста шћаше да побјегне,
 Но му попе бјежати не даде,
 Опколи га са четири стране,
 Онда зову Реца буљубашу
 Са четири своје буљубаше.
 Изиђе им Рецо буљубаша,
 Изиђоше, па се састадоше,

Стаде њему попе говорити:
 „Море, Рецо, ко те је послао,
 Чи'м изуном по нахији одаш
 Са четири твоје буљубаше,
 Са толико твојијех сејмена?“
 Па говори попе Дмитровићу:
 „Да Бог живи нашега султана,
 Српску земљу нам је поклатио,
 Поклатио господар-Милошу!
 Добро знадеш, Рецо буљубаша,
 Више нема паша ни субаша,
 Нити има глоба ни биједа
 Као што су досадање биле!“
 Одговара Рецо буљубаша:
 „Чу ли мене, попе Дмитровићу,
 Мене јесу аге преварили,
 Сјеничани Турци и бегови
 Да ја зовем рају на предају!“
 Говори му попе Дмитровићу:
 „Сад одлази, буљубаша Рецо!

Ако оћеш да се не кавжимо,
 Не дуљи-де више лакрдију!“
 Бесједи му Рецо буљубаша:
 „Молим тебе, попе Дмитровићу,
 Да ил копак идем у Глеђицу!“
 Ал' говори Остоја седларе:
 „Рано ти је, можеш у Сјеницу!“
 Па с' отале Турци подигоше,
 Са Србима те се раздвојише
 И срамотно Сјеници одоше,
 Пријећоше на Јавор планину,
 Како тај дан, тако и данаске,
 Већ им не би повратишта амо.
 Вала Богу и Богородици,
 Бог да прости господар-Милоша,
 Ком не бјеше ниђе срећа лоша!
 Бог да живи књаза Михаила,
 Нек' му Бог да и срећу и здравље,
 А Србима слогу и поштење!

ПОП БОКО ЦМИЉАНИЋ И РЕЦА БУЉУГБАША

Коња кује Рецо буљубаша,
 Коња кује у граду Сјеници,
 Коња кује, коњ му подскакује.
 Ал' бесједи Рецо буљубаша:
 „Дура, доро, појели те вуци,
 Не кујем те да те препродајем,
 Нит' те кујем брату у сватове
 Нит' те кујем за цареву војску'
 Веће, море, хоћу да путујем,
 Да, путујем шеру Митровици,
 Да ухватим попа Цмиљанића,
 Да доведем ка граду Сјеници,
 Да објесим граду на капији —
 Нека виде аге Сјеничани,
 Нека виде шта сам учинио!“
 Кад то чуо попе Цмиљанићу,
 Кад је чуо шта му Турчин прети,
 Он овако Реци поручио:
 „Чујеш, море, Рецо буљубаша,

Ја сам готов да мегдан дјелимо,
 Да дјелимо мегдан на видуку —
 Нека види и старо и младо
 Какова се два јунака бију!
 Само велим и Богом те кунем,
 Које, држим, да је свима творац,
 Да не буде какве пријеваре;
 А ја ти се Богом живим кунем
 И законом српским и причешћем
 Да у боју криво чинит нећу;
 А ти, Рецо, мени се закуни
 По закону турског алкорана,
 Ја ћу твојој вјероват' заклетви,
 Па ондака, Рецо буљубаша,
 Дје год хоћеш мегдан да дјелимо,
 Да нам жао на срцу не буде —
 Нек се прича па и приховиједа,
 Како попе с Турком бој подјели!“

ЕПИТАФ НА МИЛАНЦАНСКОЈ ЦРКВИ

Слуга божја, Нешко Недовићу,
 Старовлаше, старином Никшића,
 Ту постану па ту и почину.
 По свету си доста труда им'о
 Учећ' књигу божанствену свуда.

Студеницу и светог краља
 Три пут служи, нека му је слава.
 Ти нам с књигом беше у помоћи.
 Слуга с' био под зулум Турчина
 Кад с' избављо од нужде Србина,

НАРОДНИ ПЕСНИК ОСТОЈА НЕШКОВИЋ

*Јер Турцима знаше доказати
Кад би био Срба избавити.
Седам роди са Анђелијом сина
Михаила, Остоју и Сима,
Јова, Ива, Рада па и Нишу,*

*Неру, Гошу и најмлађег Тошу.
Седамдесет осам проживио лета,
Па с' пресели са овога света.
С Анђелијом у рају се дружи;
Нек му с овде летурђија служи.*

ЈОАНИКИЈЕ НЕШКОВИЋ ВЛАДИ-
КА УЖИЧКО-ШАБАЧКИ

(Епитаф уклесан на плочи од белог студеничког мермера на миланџанској цркви, с јужне стране, на спољњем зиду)

НАПОМЕНЕ

1. Милан Ђ. Милићевић, „Кнежевина Србија“, II, Београд, 1888, стр. 602—605.
2. Михаило Гавриловић, „Милош Обреновић“, I, стр. 298—299.
3. Милован Ристић, „Стари Влах“, „Туристичка штампа“, Београд, 1963, стр. 298.
4. У трагању су ми помогли: Момчило Нешковић, пољопривредник из Миланце, Маринко Стаменић, пољопривредник из Миланце, Мирко Стаменић, правник из Ивањице, и Милан Главинић, шеф Месне канцеларије у Опаљенику.
5. Забележила Емилија Мила Радивојевић, професор из Чачка.
6. Живомир Младеновић, „Рукописи народних песама Вукове збирке и њихово издавање“, САНУ, Београд, 1973. страна CCLXXIII.
7. Исто, само стр. CCLXXV.
8. Милован Ристић, н. д, стр. 298.
9. Љубомир Марковић, „Миланџанска школа“, Настава и васпитање“, 5—6, 1959.